taling en verklaring van de eerste woorden moge denken — weer van de verwoesting van Jeruzalem sprake is: de „verwoester", die „op een vleugel van gruwelen" komt aanzetten, is het Romeinse leger dat in snelle marsen oprukt, terwijl het op zijn tocht allerlei gruwelen bedrijft. En dan komt de uitdrukking die in dit verband onze bizondere aandacht vraagt en van de grootste betekenis is: „tot de voleinding toe". Om den zin daarvan recht te vatten, moet men er op letten dat het woord „voleinding" in de profetieën van Jeremia herhaaldelijk voorkomt, maar dan met een ontkenning, ten einde uit te drukken, dat God aan Israël wel zijn zonde bezoeken zal, maar niet op een zodanige wijze dat het onder het oordeel volledig verpletterd wordt; het wil dan zeggen dat God met zijn volk „geen effen rekening maakt," niet voor goed met hen afrekent [81]). In tegenstelling daarmee drukt de zegswijze „tot de voleinding toe" uit, dat het oordeel thans volledig en definitief is; nu schemert er geen hoopvolle lichtstraal meer door, het verbond Gods met Israël als natie neemt een eind [82]).

In verband hiermee mag ook herinnerd worden aan de bekende plaats bij Jeremia over „het nieuwe verbond" [83]). Dat nieuwe verbond wordt uitdrukkelijk gesteld tegenover het verbond van den Sinaï. In het Sinaïetisch verbond, dat leidde tot de constituering van Israël als het bizondere volk Gods, was de bindende band louter uiterlijk: het ging hier eenvoudig om het behoren tot Israël als natie. Maar het nieuwe verbond berust op een heel anderen bindenden band: deze is zuiver innerlijk, en bestaat hierin, dat Gods wet in het hart geschreven staat. Dat nieuwe verbond nu treedt te zijner tijd in de plaats van het Sinaïetisch verbond, en dat nieuwe verbond wordt verwezenlijkt onder de Nieuwe Bedeling [84]). Doch daarmee is ook het Sinaïetisch verbond als „oud" bestemd om te verdwijnen [85]). Ook dit wijst er op, hoe er aan de bizondere plaats die Israël als natie in betrekking tot God inneemt, een volstrekt einde komt [86]).

Wij behoeven er ons dus niet over te verbazen, dat wij